

Valtuustoaloite 28.4.2025 Mäntsälän kunnan liittyminen Kaikukortti-järjestelmään

Kunnanvaltuusto 28.04.2025 § 26

SDP valtuustoryhmä ja muut allekirjoittaneet esittivät seuraavan valtuustosaloitteen kokouksessa 28.4.2025:

” Kaikukortin (www.kaikukortti.fi) tavoitteena on parantaa taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien nuorten, aikuisten, perheiden ja ikäihmisten mahdollisuuksia osallistua kulttuurielämään ja harrastaa taiteen tekemistä. Kaikukortilla voi hankkia maksuttomia pääsylippuja ja kurssipaikkoja kaikkiin niihin kulttuuri- ja liikuntapalveluihin, jotka kuuluvat valtakunnalliseen Kaikukortti-verkostoon. Kaikukortilla voi hankkia maksuttomia pääsylippuja esimerkiksi uimahalliin, museoihin, teatteriin tai kon-sertteihin ja festivaaleille. Kaikukortilla voi hankkia maksutta myös kansalaisopiston kurssipaikkoja. Kaikukortilla voi hankkia maksuttomia lippuja myös omille alle 18-vuotiaille lapsille, lastenlapsille tai uusperheen lapsille samaan tilaisuuteen, johon on itsekkin osallistumassa.

Kulttuuri kuuluu kaikille varallisuudesta riippumatta. Kaikukortti-toiminnan perusarvona on yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet. Kaikukortti on yksi tapa yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden edistämiseksi. Kaikukortin toimintamalli on kehitetty yhdessä kulttuuri-, sosiaali- ja terveysalan ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) toimijoiden sekä kohderyhmän kanssa työpajoissa Kaiku-kortin pilotointihankkeiden aikana. Kaikukorttia voi hyödyntää keinona ohjata kulttuuriin suunnattua julkista tukea kohdistumaan toimintaan, joka on kaikkien, ei ainoastaan hyvinvoivan väestöryhmän ulottuvilla. Kaikukortti vastaa hyvin kuntien kulttuuritoimintalain (166/2019) perusteluihin kulttuurin saavutettavuudesta sekä lakiin, joka velvoittaa hyvinvointialueita edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 7§). Tavoitteena myös on, että Kaikukortti toimii yhtenä työkaluna kulttuuritoiminnan viemisessä mukaan muun muassa kuntien hyvinvointikertomuksiin ja kuntien hyvinvoinnin ja terveyden indikaattoreihin. HYTE-kerroin (osallisuuden tukeminen) vastaa myös Kaikukortin tavoitteisiin.

Kaikukortti on rekisteröity tavaramerkki, jonka omistaa Kulttuuria kaikille palvelu / Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry. Kaikukortin käyttöönottoprosessi on pyritty mallintamaan niin, että Kaikukortin käyttöönotto olisi mahdollisimman helppoa uusille alueille. Alue saa valmiita materiaaleja ja käytännön tukea toiminnan aloittamiseen ja ylläpitämiseen Kaikukeskuksesta – Kaikukortin tuki- ja kehittämispalvelusta. Kaikukortti on käytössä lähes 100 paikkakunnalla, ja korttia voi käyttää kaikilla Kaikukortti-alueilla. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen kunnista Kaikukortti on jo käytössä Järvenpäässä, Nurmijärvellä ja Tuusulassa.

Me allekirjoittaneet esitämme, että Mäntsälän kunta ottaa käyttöön Kaikukortti-järjestelmän. Kaikukortti on konkreettinen ja helppo työkalu yhdenvertaisuuden, saavutettavuuden sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen kulttuurin keinoin.

Mäntsälässä 28.4.2025

SDP valtuustoryhmä ja muut allekirjoittaneet”

Päätös Valtuusto päätti lähettää aloitteen kunnanhallitukselle valmisteltavaksi.

Liite 1. Valtuustosaloinne 28.4.2025 Mäntsälän kunnan liittyminen
Kaikukortti-järjestelmään

Kunnanhallitus 12.05.2025 § 96

Esittelijä Kunnanjohtaja Laurila Hannu

Päätösehdotus Kunnanhallitus lähettää aloitteen sivistys- ja hyvinvointipalveluille sekä hallintopalveluille valmisteltavaksi.

Päätös Hyväksyttiin päätösehdotuksen mukaisesti.

Hyvinvointilautakunta 19.08.2025
347/12.03.00/2025

Vastaus valtuustoaloitteeseen Kaikukortin käyttöönnotosta Mäntsälän kunnassa

Valtuustoaloitteessa esitettiin, että Mäntsälän kunta liittyy valtakunnalliseen Kaikukortti-järjestelmään. Kunnanhallitus on 12.5.2025 §96 päättänyt lähettää aloitteen valmisteltavaksi hyvinvointi- ja kulttuuripalveluihin.

Kaikukortti on kulttuurihyvinvoinnin edistämisen väline, jonka tavoitteena on parantaa taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien yli 16-vuotiaiden mahdollisuuksia osallistua kulttuurielämään ja harrastaa taiteen tekemistä. Kortilla voi hankkia maksuttomia pääsylippuja esimerkiksi museoihin, teatteriin, konsertteihin, festivaaleille ja kansalaisopiston kursseille. Toimintaa koordinoi valtakunnallinen Kaikukeskus, joka tarjoaa kunnille tukea ja materiaaleja toiminnan käynnistämiseen. Kaikukortti-verkostossa on mukana laaja joukko kulttuuri- ja liikuntatoimijoita, jotka tarjoavat kortinhaltijoille maksuttomia pääsylippuja ja kurssipaikkoja.

Kaikukorttitoiminnan koordinointi, jakaminen ja kustannukset

Kaikukortin myöntämisessä ja jakamisessa asiakkaille tarvitaan monialaista yhteistyötä

Kaikukortin valtakunnallinen toimintamalli perustuu yhdenvertaisuuteen ja Kaikukortin kohderyhmän oikeuteen osallistua kaikille yhteiseen kulttuurielämään. Kaikukortti-verkoston kumppanit sitoutuvat yhteisiin toimintaperiaatteisiin ja Kaikukortti-toiminta on siten selkeää myös asiakkaan näkökulmasta. Kaikukortti on myös liikuntapalvelukohteisiin sopiva, samoin perustein kuin kulttuuripalvelukohteisiin. Kaikukortin voivat saada ne henkilöt, jotka ovat Kaikukortti-toiminnassa mukana olevien sosiaali- ja terveysalan sekä hyvinvoinnin ja terveyden palveluntuottajien asiakkaita. Korttien kohdentaminen perustuu sosiaalisiin

perusteisiin. Kaikukortin saaminen ei edellytä tietyn tulorajan alittamista. Olennaista asiakkuuden lisäksi se, että henkilö itse kokee taloudellisen tilanteensa niin tiukaksi, ettei pysty käyttämään kulttuuripalveluita tai harrastamaan taidetta Kaikukortin saaminen ei edellytä asiakkaalta erillisiä todistuksia tuloista. Jakajalla on asiakkuuden kautta tieto henkilön tilanteesta, jolloin jakaja arvioi onko henkilö oikeutettu Kaikukorttiin. Tässä jakaja käyttää harkinnanvaraisuutta, mutta jakajan ei tule arvioida sitä käyttääkö henkilö Kaikukorttia vai ei sen saatuaan. Kaikukortti ei velvoita henkilöä käyttämään sillä saatavia palveluita. Syitä, jotka voivat oikeuttaa Kaikukortin saantiin ovat esim. yksinhuoltajuus, pitkäaikaistyöttömyys tai -sairaus, eläkkeen pienuus tai velkakierre. Kortin saamisen ikäraja on 16 vuotta. Kaikukorttiin merkitään henkilön alle 16-vuotiaat lapset tai lastenlapset, jolloin myös he ovat huoltajansa kanssa oikeutettuja etuun. Kortilla voi osallistua toimintaan myös yhdessä kaverin kanssa osana omaa sosiaalista viiteryhmiä, mikä madaltaa osallistumisen kynnystä entisestään.

Kaikukorttien jakelussa voivat olla mukana esimerkiksi hyvinvointialueen sosiaalityö, työllisyyspalvelut ja kunnan ennaltaehkäisevien palvelut (esimerkiksi etsivän nuorisotyö, erikoisnuoristyö ja nuorten starttivalmennus, etsivän seniorityö ja maahanmuuttopalvelut) sekä seurakunta ja tietyt järjestöt.

Yhteistyö alueen kulttuuri- ja vapaa-ajan toimijoiden kesken

Kaikukortti-verkostossa on mukana laaja joukko kulttuuri- ja liikuntatoimijoita, jotka tarjoavat kortinhaltijoille maksuttomia pääsylippuja ja kurssipaikkoja hyvän tahdon eleenä.

Kun Kaikukorttia kokeillaan alueella ensimmäistä kertaa, koordinoivat tahon (esimerkiksi kunnan) tulee tehdä jokaisen yksittäisen mukaan lähtevän sote- ja kulttuurikohteen kanssa oma sitoumus. Näin voidaan varmistaa, että yksittäisessä kohteessa sitoudutaan Kaikukortin valtakunnalliseen toimintamalliin. Sitoumus kytkee kunnan yhteen jokaisen paikallisen Kaikukortti-verkoston kulttuurikohteen ja Kaikukortin jakajatahon kanssa. Sitoumuksessa määritellään mitä vastuuta toiminnassa on ja miten vastuut on jaettu. Jokaisen mukaan lähtevän kumppanin on määritettävä Kaikukortti-yhteyshenkilö.

Kaikukortti vaatii siis yhteistyötä alueen eri kulttuuri- ja vapaa-ajan toimijoiden kanssa, jotta löytyy palveluita, joissa Kaikukortti hyväksytään. Toiminta edellyttää kumppanien löytämistä, joita voisivat olla kunnan omat kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajantoimijat, kansalaisopisto sekä kaupalliset toimijat kuten teatterit ja tapahtumajärjestäjät. Mukana oleville kulttuurikohteille ei ainakaan toistaiseksi korvata Kaikukortilla hankittuja lippuja ja kurssipaikkoja.

Mukana olevat toimijat sitoutuvat huolehtivat itse siitä, että ne rekisteröivät jokaisen Kaikukortti-hankinnan eli kirjaavat ylös Kaikukortin kirjain- ja numerosarjan ja merkitsevät ylös lipputyypin (Kaikukortti-lippu tai Kaikukortti-lippu lapselle).

Asiakas voi käyttää Kaikukorttia myös muiden kuntien alueella kaikkien Kaikukortti-toiminnassa mukana olevien palveluntarjoajien palveluissa. Tilastojen perusteella valtaosa jaettujen Kaikukorttien käytöstä kohdentuu kuitenkin lähialueisiin.

Rekisterin ja seurannan toteuttaminen

Kaikukortti-järjestelmä on edellyttää seurantaan yhteisen valtakunnallisen järjestelmän kautta. Korttien myöntämisprosessi vaatii rekisterin ylläpitoa, työtä maksupolitiikasta kulttuuritoimijoiden kanssa, markkinointia, sivujen ylläpitoon liittyviä tehtäviä, yhteistyökuvioista tulevaa työtä jne.

Kaikukortin koordinointi- ja ylläpitomalli on pyritty rakentamaan mahdollisimman kevyeksi. Kustannukset liittyvät käytännössä kokeilun valmisteluun menevään työaikaan ja viestintämateriaalin tuottamisen kustannuksiin. Kokeilun valmisteluun kannattaa varata 1–2 henkilön osittaista työaikaa noin 3–6 kuukauden valmistelujaksolle. Myös kokeilun aikana kannattaa varata osittaista työaikaa ainakin yhdeltä henkilöltä. Kun Kaikukortti otetaan kokeilun jälkeen käyttöön, vaadittava työaika vähenee. Käytettävä työaika riippuu kuitenkin siitä, kuinka paljon alue haluaa panostaa korttiin ja sen mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin. Työajan lisäksi hyvin kohtuullisia kustannuksia syntyy Kaikukortin viestintämateriaalin painamisesta.

Kaikukortin tukipalvelu ja kunta/kaupunki/alue tekevät yhteisen Kaikukortti-sitoumuksen. Tässä sitoumuksessa määritellään Kaikukortin tukipalvelun ja Kaikukortin kokeilusta paikallisen vastuun ottavan tahon välinen vastuunjako. Kirjallisesti sovitaan siitä, että em. taho sitoutuu ylläpitämään Kaikukortti-toimintaa omalla alueellaan Kaikukortin valtakunnallisen toimintamallin mukaisesti. Em. taho vastaa myös siitä, että paikalliseen Kaikukortti-verkostoon kuuluvat kulttuuri- ja sote-organisaatiot noudattavat valtakunnallista Kaikukortti-toimintamallia.

Sitoumuksessa sovitaan lisäksi mm. siitä, että koordinoiva taho (esimerkiksi) kunta sitoutuu kokoamaan oman alueensa Kaikukortti-tilastot ja toimittamaan ne Kaikukortin tukipalveluun.

Kunta voi ottaa Kaikukortin kokeiluun ja käyttöön ainoastaan tekemällä yhteistyötä Kaikukeskuksen kanssa. Kaikukortin kokeilun ja käyttöönoton valmistelua ja ylläpitoa varten kannattaa muodostaa pieni paikallinen työryhmä tai työpari, jossa on mukana työntekijä tai työntekijöitä sekä kunnan kulttuuripuolelta että paikalliselta sote-puolelta (ja/tai hyte-puolelta). Kaikukortilla pitää olla oma verkkosivu, esimerkiksi osana kunnan verkkosivustoa. Verkkosivulla avataan Kaikukortin perusasioita ja listataan paikallisessa Kaikukortti-verkostossa mukana olevat sosiaali-, terveys- ja kulttuurialan toimijat.

On tärkeää, että sekä kulttuuri ja liikunta -puoli että sote-puoli (ja/tai hyte-puoli) osoittavat henkilön tai henkilöitä valmistelevaan Kaikukortti-kokeilua. Tämä lisää sote- ja kulttuurialan välistä yhteistä omistajuutta Kaikukortista.

Kaikukeskus ottaa mukaan uusia kuntia ja hyvinvointialueita resurssien mukaan. Kuitenkaan vuonna 2025 Kaikukeskus ei ota enää uusia kuntia ja hyvinvointialueita mukaan verkostoonsa.

Strategiavaikutus

Kaikukortti-toiminta tukisi Mäntsälän kunnan strategisia tavoitteita yhdenvertaisuuden, saavutettavuuden sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä kulttuurin ja vapaa-ajan palveluiden keinoin. Lisäksi se tukisi kunnan mahdollisuuksia parantaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosaa eli HYTE-kerrointa.

Kuntalaisten hyvinvointia vahvistetaan suunnitelmallisesti syrjäytymistä ehkäisemällä. Yhteisöllisyyttä tuetaan muun muassa yhteiseen tekemiseen kannustamalla, ja kohtaamispaikkoja järjestämällä. Kaikukortti-toiminta on paikallisen ja alueellisen hyvinvointisuunnitelman mukaista toimintaa.

Valmisteilla olevassa alueellisessa kulttuurihyvinvointisuunnitelmassa kulttuurin osallistumisen kynnyksen madaltaminen on keskeinen tavoite. Kulttuurin ja vapaa-ajan palveluiden rooli kunnan sivistyksen, hyvinvoinnin ja elinvoimaisuuden lisääjänä on keskeinen. Näiden palveluiden saavutettavuutta tulisi pystyä lisäämään myös heikommassa asemassa olevien kuntalaisten näkökulmasta.

Asiakaspalautteet naapurikunnissa Kaikukortti-toiminnasta ovat olleet erittäin positiivisia sekä kunnille että palveluita tarjoaville kumppaneille. Kaikukortti vahvistaa osaltaan kunnan sosiaalista ja kulttuurista elinvoimaa ja on tuonut myönteistä julkisuutta mukana oleville kumppaneille.

Valtakunnallinen ohjaus: HYTE-kerroin ja TEAviisari

HYTE-kerroin, eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa, on kannustin, jonka avulla valtio tukee kuntia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Se on osa kuntien saamaa valtionosuutta, ja sen suuruus vaihtelee sen mukaan, kuinka aktiivisesti kunta panostaa asukkaidensa hyvinvointiin ja terveyteen. HYTE-kertoimen suuruus määräytyy prosessi- ja tulosindikaattoreiden perusteella. Yksi prosessi-indikaattoreita on ”Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä”, joka mittaa kunnan toimenpiteitä kulttuurin saavutettavuuden edistämiseksi. Tällä hetkellä Mäntsälä ei saa ollenkaan pisteitä kulttuuriin osallistumisen kynnystä madaltavasta toiminnasta. Kaikukortti-toiminta voisi parantaa tämän indikaattorin osalta HYTE-kertoimen perusteella saatavaa valtionosuuden lisäosaa.

TEAviisari on kunnan toimintaa kuntalaisten terveyden edistämiseksi kuvaava valtakunnallinen verkkopalvelu. Palvelu tukee kuntien, koulujen ja alueellisten toimijoiden terveydenedistämistoimien suunnittelua ja johtamista. Palvelua tuottaa terveyden – ja hyvinvoinnin laitos THL. TEAviisarin indikaattoreiden tarkempi tarkastelu osoittaa, että Mäntsälän pisteet (kulttuuritoiminnan taloudellinen tukeminen osallistumisen mahdollistamiseksi ja kulttuuritoiminnan kohdentaminen heikommassa asemassa oleville) viimeisimmästä tiedonkeruusta vuodelta 2023 ovat eri linjassa koko maan keskiarvoon verrattuna.

Pisteet	Mäntsälä	Koko maa
Taloudellinen tukeminen osallistumisen mahdollistamiseksi	50	81
Taiteen perusopetusta maksutta tai alennuksella	0 Ei	84 Toteutuu hyvin
Vapaaoppilaspaikka	0 Ei	63 Toteutuu vaihtelevasti
Kunta järjestää tai tukee taloudellisesti kulttuurin osallistumisen kynnystä madaltavaa vertaistoimintaa	0 Ei	55 Toteutuu vaihtelevasti
Kaikukortti, Kimmo tms.	0 Ei	70 Toteutuu vaihtelevasti
Tarjontaa ja vinkkejä lapsille ja nuorille	0 Ei	92 Toteutuu hyvin

Pisteet	Mäntsälä	Koko maa
Kulttuuritoimintaa ryhmille	25	89
Työttömät	0 Ei	80 Toteutuu hyvin
Opiskelun tai työelämän ulkopuolella olevat nuoret	0 Ei	76 Toteutuu hyvin
Erilaisissa laitoksissa asuvat	0 Ei	87 Toteutuu hyvin
Paljon sosiaali- ja terveystalvveluja tarvitsevat kotona asuvat ikäihmiset	0 Ei	80 Toteutuu hyvin
Maahanmuuttajataustaiset	100 Kyllä	89 Toteutuu hyvin

Ehdotus jatkotoimiksi

Kaikukortin käyttönotolle ei ole välittömiä edellytyksiä, sillä valtakunnallinen Kaikukeskus ei ota tällä hetkellä uusia kumppaneita ja kunnan mahdollisena koordinoivana tahona tulisi varata toiminnan organisointiin resursseja.

Mikäli Mäntsälän kunta lähtisi mukaan Kaikukortti-järjestelmään, on määritettävä kokonaiskoordinoinnista vastaava taho. Kunnan vastatessa koordinoinnista on osoitettava riittävät resurssit Kaikukortti-toiminnan käynnistämiseen ja pysyvään järjestämiseen. Koordinoinnista voi vastata myös muu ulkoistettu taho - Järvenpäässä Kaikukortti-toimintaa koordinoi Setlementti Louhela.

Kaikukortti-toimintaan mukaan lähteminen edellyttää taloudellisten resurssien ja henkilöresurssien varmistamista ja suunnittelua sekä Kaikukortilla palveluita tarjoavan paikallisen verkoston kokoamista, kouluttamista ja sitouttamista. Valmistelu voidaan tehdä vuoden 2026 aikana, ja resurssien varaamista voidaan esittää vuoden 2027 talousarvioon. Kaikukortti-toiminnalla on vahva yhteys kunnan strategian keskeisiin painopisteisiin, ja toivottavaa on, että kulttuurin osallistumisen kynnystä voitaisiin tulevaisuudessa vahvistaa myös Kaikukortti-toiminnalla.

Kulttuuripalvelut ja hyvinvointipalvelut valmistelevat esityksen Kaikukortti-järjestelmään liittymisestä vuoden 2027 talousarvioon. Valmistelu sisältää

1. neuvottelun käynnistämisen valtakunnallisen Kaikukeskuksen kanssa Kaikukorttiin liittymisen mahdollisesta aikataulusta,
2. esityksen tarvittavista resursseista ja koordinoinnista paikallisen Kaikukortti-toiminnan käynnistämiseksi talousarvioon 2027,
3. neuvottelujen käynnistämisen paikallisen kumppaniverkoston kokoamiseksi,
4. neuvottelut Kaikukortteja jakavista tahoista mäntsäläläisten osalta hyvinvointialueen ja kunnan toimijoiden parista.

Valmistelija	Hyvinvointipäällikkö Katja Elo, sähköposti katja.elo(@)mantsala.fi, kulttuurituottaja Tarja Kuusela, sähköposti tarja.kuusela(@)mantsala.fi, asianhallintapäällikkö Sirkku Mäkelä, sähköposti sirkku.makela(@)mantsala.fi
Esittelijä	Hyvinvointipäällikkö Elo Katja
Päätösehdotus	Hyvinvointilautakunta päättää aloitevastauksen Kaikukortti-toimintaan liittymiseksi tulleen käsitellyksi, ja esittää kunnanhallitukselle ja edelleen valtuustolle aloitevastauksen hyväksymistä.
Päätös	Liite 1. Valtuustoaloite 28.4.2025 Mäntsälän kunnan liittyminen Kaikukortti-järjestelmään